

КІСТНИК УКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА ПРОСВІТИ, ЗАГРЕБЬ

ЗАГРЕБЬ

1940

КВЕРЗЕНЬ

В РІЧНИЦЮ ГЕРОЙСЬКОЇ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ.

Рік тому, 15.березня 1939. промовила вперше від часу упадку нашої новітньої державности - зброя воскреслої української армії. - "Карпатська Січ", молода збройна сила відродженої за Карпатами української свободи, поставила чоло мадярському наїзникові й уплела новий листок у вінок слави української зброї. Це було рік тому, і хоча в міжчасі сталося стільки важливих подій - від памятного березня 1939 року в Карпатській Україні не змогла нас відділити ні стіна забуття ні холодна розумовість історії. Бо стільки зворушливого горіння було в цій нашій Карпатській Україні, стільки питомих прикмет українського духа й характеру втілилося в цій "Карпатській Січі" й стільки врешті ниток простягнулося було з того закутку України до сердець усієї нації - що рвалися згодом ці нитки з надто великим болем. Але чин "Карпатської Січі" розбудив одночасно в багатьох-багатьох віру у нашу здібність мати ідеали й гинути за них й волю боротьби такої, як була ця жертвенна боротьба горстки непримиримих. Коли прийшли пізніші трагічні події для України - події вересня 1939. року - і коли ці події били по самопочутті нації, але не вбивали його й не вбили - то стояла в ті дні біля українського духа, побіч інших його сторожів, і постать блакитного січовика, що сказав: "Моя смерть не може піти на марне - вірте, як я вірив і будьте готові згинуть за ідею, як я це вчинив, без озву й вагання!"

Карпатська Україна чіткий етап не тільки в кріпненні чуттєвої натури української ідеї, але й у розумовім сприйманні нацією сукупности питань українського визволення. Певне, упадок карпато-української державности приніс багато розчаровань. Але коли б ніякої іншої ролі не було призначено сповнити Карпатській Україні, крім однієї: поставити, коштом власного упадку, політичне думання нації на вищий рівень і розвіяти всякі химери та легкодушні надії - то саме це одне було б для дальшої нашої боротьби й неоціниме й необхідне. І знову треба усвідомити собі, що тільки здобутками того досвіду, що його нам дав берез

вень 1939. року є ми дорослі до моменту, що в інакших умовах ця дорослість могла б була прийти спізнено.

Тож глядімо сьогодні на події зперед року з тим почуттям, з яким глядить добрий жовнір на товариша, що паде біля нього в бою: шанує в ньому героя, черпає гарт з його смерті і зо ще більшим поривом кидається вперед. Тепло, яке загоріло в українських душах до отієї окраїнної Срібної Землі, що так гідно здавала свій іспит перед рештою нації й світом - не погасне ніколи. Герої, що згинули від куль мадярських наїзників, між ними

Михайло Колодзінський і Зенон Коссак

- найдуть заповнені місця в Храмі слави Української Нації.

В річницю березня 1939. року шлемо ми всі з усіх частин Соборної України, гарячий привіт і слова заохоти нашим браттям зза Карпат, теж і тим, що сьогодні на еміграції. Ні на хвилину не подумас сьогодні ніякий с відомий українець, що історична доля й призначення Закарпаття мало б бути інше, як вільної, щасливої землі - у вільній, щасливій соборній Україні.

В цей минулий 1939. р. і перші місяці 1940. року аж до сьогодні полилося багато української крові й у Карпатах і на всій Західній Україні, й на польських фронтах і на "далекій півночі" в московсько-фінляндській війні. Яка ж інакша була добровільна й гідна свободної людини смерть січовика й західньо-українського повстанця - від жалюгідної смерті гнаного до бою за чужі інтереси безпідметного українського гарматного мяса! Український націоналізм зродився в імя боротьби за власну, свободно обрану ідею й наших досі тисячі борців, які засвідчили, що вартісніше: боротьба і смерть за свою ідею чи очікування чужого п'ястука, що невідхильно пожене на смерть за чужу ідею. Наші противники називали довго український націоналізм злочинним за те, що вказував на незнані для незрячого раба відвічні життєві закони й підпорядкував тим законам боротьбу нації за самозахищення й ріст. Герої "Карпатської Січі" впали і за всіх тих незрячих, щоб їм відкрити очі. І коли та стільки разів це не було б, що український націоналізм кене клич до збройної боротьби за Україну, завжди ставитиме перед очі нації приклад цієї першої націоналістичної армії, що так подивугідно боролася - приклад "Карпатської Січі"!

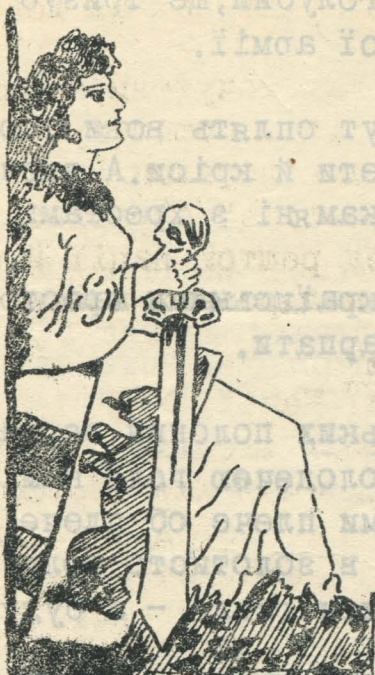
Я. Оршан.

"Найбільше, сину, в світі щастя любити край свій і для нього працювати ціле життя. Памятай це і будеш ти завжди щасливий, навіть серед найгіршого лиха".

Улас Самчук: "Волянь" I.

-Дід і внук.-

ЇХ ЗБУДИТЬ...

"Їх збудить на Велик-День зов Великого Дзвона.
І підуть вони із хустського замку верхами Карпат,
поливарчи кровю своєю молодечою голе каміння.
І підуть лавами - плече об плече, натиснувши січову
шапку. А в руках кріс, а в очах завзяття, запал.
Задивлені у сходяче сонце волі, підуть, щоб будувати
нове на розвалинах гнелі.
І будуть боретись, щоб захистити потом своїм збудо-
ване

14. III. 1939.

Падали зпід замку хустського прикази короткі, тверді
мов граніт скали карпатської...

А січові лави молодечі готові життя віддати. Чеський брат, що дідав із
ними щастя, зрадив їх в нещастю. Це вдача цього слов'янського роду. А кріс
що зрадою пролив оусід, змахне лицарів.

Рівні кроки, твердий хід на південь, бо там заграва. Монгол-мадьяр-схиз-
но зуби скалить. А приказ мов граніт: боронити свою святу землю. І здри-
гнулись Карпати від гуку. Карпатські села задрожали, вхопили за зброю.

Монгольським трупом вкривалося полонина. Пожива для вовків...

Перечин, Свалява, Столиця - свідки героїської Січової Армії. Бо й справ-
ді кров славних предків бурлить у жилах їхніх потомків.

І повірили ці, що досі не вірили: Карпатська Україна це жива частина
Великої Нації. Завзяття, героїство і любов до землі святої.

Карпати говорять гарматами й кулеметами. А вихор співає їм пісні герої-
ські. Хто це очайдушний - в Карпатах вирає, а ставить опір? Чиж треба
на це тисячів літаків і гармат?

Ні! Тут треба в жилах крові героїських предків!
Ясіня в барабанному огні! - "Не здамось живими! До останньої каплі крові"

Гремлять сердито Карпати; гранітні скали чують вперше кров теплу, пляк-
ну, коов українську; відвічні ялиці шумлять і слухають музику кулеметів
і крісів.

А світ запер віддих, слухачи радієвих вісток й подивляючи хоробрість
Січової Армії, А українські серця на чужині перестали битись, вслуху-
чись в мову карпатських березневих днів. І зднались всі, що тепер роз-
єднані були; і брат брата обняв, бо ж це не сум, не жалоба, але свято,
радоці!

Бо ж гордий хай буде народ, що має таких героїв. А котрий народ має та-
славну Січ - має березневі карпатські дні. - Звісно! оусід слав'янський
без стрілу піддався! І сором і ганьба!

А гармати в Карпатах громом греміли.

Кулемети тарахотіли як діти в Великий Четвер під церквою.

А серця били як дзвони великодні.

Ще довго стояв на вершках Карпат прапор золотисто-голубий, ще тризуб державний з мечем гордовито пишався на стягу молодой армії. Але герої Карпатської Січі не згинули, не пропали. Вони лягли мов ті лицарі з казки в печери камяні. Тут сплять вони сном тихим, але чуйким. Біля них не коні вороні, але кулемети й кріси. А входу до тих печер стережуть легіні карпатські й могили камяні з хрестами. І спатимуть камяні лицарі - та не довго! Бо ось в недовзі Великий День прийде! Пронесеться українськими просторами звук трембіти. І задзвонять дзвони. Здрігнуться Карпати. Іх збудить зов Великого Дзвона! І підуть вони зпід хустського замку, зпід верховинських полонин верхами Карпат струнками рядами, поливаючи кровю своєю молодечою голе каміння. Де капля впаде - там виросте квітка - воля. Лавами плече об плече, стиснувши кріс в руках. У серцях завзяття. Задивлені в золотисто-голубий прапор підуть на зустріч сонцю золотому, підуть валити гниле - а будувати нове, здорове. А тризуб Володимирів викують в граніті на верху Карпат й підуть, щоб стяг український заткнути на Кавказі. А світ здригнеться, здивується, зацікавиться. Прийде Велик-день І збудить їх тоді...

Др. М. Степчишин

Н Е Б І Д Н І М И!

Не бідні ми,
Коли в тюрмах нас повно
Й терпіння ллється - над чари береги,
Коли то сльози скрізь так линуть невимовно.
Не бідні ми, та бідні наші вороги!

Не бідні ми,
Коли в тюрми притворах
Братається мужик зі - сином мужика,
Щоб варту завести по долах і горах.
Се певно всіх веде рука якась свята.

Не бідні ми,
Коли несем у жертви
Найкращі плоди гір, вертепів і степів,
Коли одного з нас, закутого в кайдани -
Веде в тюрму цілий десяток ворогів.

Не бідні ми,
Коли по чорноземі
І по пісках сухих, та килимах гаїв
Біліють кістки замучених, струджені,
А спів іде кругом, про гордих тих Борців!

Не бідні ми,
Як Сонця золотого
Проміння ясні йдуть, присвічують шляхом,
Що тернем хоч заріс, Народу дорогого,
Не звів у манівці, обходить їх кругом.
Не бідні ми, та бідні вороги!

Антін Вартовий

Інж. М. Сціборський

ОРГАНІЗУЙМО МІЖНАРОДНЮ ПРОПАГАНДУ!

Правильно оцінюючи надзвичайне значення сучасних подій, українська суспільність домагається створення авторитетного органу для представництва й оборони наших національних інтересів на полі міжнародної політики. Українське представництво стає під цю пору одним із головних завдань національної консолідації, і його створення буде для нас великим організаційно-політичним досягненням. Але щоб забезпечити себе від зайвих ілюзій - ми повинні вже тепер здати собі справу, що це представництво само по собі чудес не доконає і що його діяльність натраплятиме спочатку на дуже великі труднощі, для переборення яких буде потрібне багато зусиль, терпеливості, рівноваги духа й сильних нервів.

Ці труднощі випливають насамперед із об'єктивних умов, серед яких перебуває українська проблема. Неоспоримим фактом є, що її міжнародна політична вага зростає з кожним новим місяцем війни. Україна - як геополітичний терен, що займає ключеві позиції між заходом і сходом України - як географічний і стратегічний чинник, що межує з Чорним Морем і може стати новим пляцдармом для чужих сил і впливів, Україна - як виходова сила советської імперіальної системи, і т.д. і т.д. - всі ці питання все більше і все частіше займають увагу міжнародних чинників. Щоб переконатися в цьому, досить лише стежити за найбільш авторитетними голосами світової преси.

Та хібно було б на підставі цих позначок приходити до поспішних висновків, ніби українську справу вже десь там "визнано"... На жаль, до цього ще далеко! Не забуваймо, по перше, що в усіх цих виявах зовнішнього зацікавлення нашим питанням - Україна розглядається на разі тільки як об'єкт/предмет/ різних плянів і проєктів, в творенні яких ми самі стоїмо покищо з боку. По друге ж, що навіть і в такому зацікавленні виявляється ще багато питань і нерішучості. Для підсилення слушності наших національних домагань, ми видвигаємо той аргумент, що Україна - це велика нація. Між тим якраз ця міжнародно-політична великість української проблеми і є одною з причин, чому різні міжнародні чинники підходять до неї з такою обережністю, а іноді з застереженням. Хоч це може видаватися на перший погляд і парадоксальним, але коли б наша справа по своїм масштабам і вазі була рівнозначна з литовською, естонською, чи под., то можливо самостійність України вже перед двадцятьма роками була доконаним фактом.

Створення української Великодержави/підкреслюємо: Великодержави, бо за нашим переконанням Україна або взагалі не існуватиме, як самостійна держава, або існуватиме тільки в характері великого імперіального організму/ рівнозначне не тільки повній революції в століттях закорінених поняттях і поглядах, але й докорінні зміни політичного укладу сил цілої Європи. Чи ж дивно, що в підході до цього питання міжнародні чинники послуговуються засадою: "сім разів відмір, поки раз відріжеш"? Грандіозність української проблеми одних із них приваблює, других насторожує, але одні і другі шукають у ній насамперед відповіді на основне для них питання: які користи, чи некористи матимуть вони від факту заіснування Української Держави? Звідси й хитання, обережні сондування, а водночас із цим взаємні заздрісні тенденції мати в потрібний момент ключі "цієї проблеми в своїх руках".

Та крім об'єктивних умов, що ускладнюють наші міжнародні позиції - поважну загрозу для української справи становлять і ворожі їй сили. Маємо тут проти себе червону Москву, яка далеко ще не втратила своїх зовнішніх впливів, московську еміграцію різних політичних кольорів - "чорну", "білу", і "рожеву", польську еміграцію, що не без успіхів використовує в світі співчуття до Польщі - цього "рознятого Христа на Сході" і т.д.

Як бачимо, табор цих нам ворожих сил різношерстний і між собою непов'язаний, але весь він однозгідно зорієнтований на одну спільну ціль: ні в якому разі не допустити до здійснення наших визвольних прагнень! Маючи великі матеріальні засоби, досвідчених фахівців в міжнародній роботі, звязки й впливи - його окремі представники, в міру дальшого розвитку подій, все активніше намагаються знайти зовнішню опору то для сталінської пролетарської єдності, то для мілківської "демократії", то для візій "надеждою Росії" з відреставрованим тронком Романових.

чи для блахмана польської "моцарствовости"... І всі ці струї підкопуватимуть українську розбудову - витворюючи навколо неї велике багнище з трійливими випарами п'ювокації й брехні. Легковажити цю акцію згаданих ворожи сил було би з нашого боку величезною помилкою!

З усіма вичисленими труднощами й перешкодами - зіткнеться Українське Представництво вже в перших днях своєї діяльності на міжнародному форумі. І щоб знайти серед них і поставити нашу справу на твердий ґрунт у політичних центрах світу - для цього треба буде виявити йому справді багато зручності, такту й відпорності. Підкреслимо, це буде тяжке завдання! Але хай не заломлюється перед ним наша воля до праці, бо ж до вибору маємо тільки дві можливості: перемогти, або знов бути розторошеними під колесами чужих сил на нові десятиліття...

Одною з рішальних передумов успішності міжнародної акції Українського Представництва буде ступінь тої революційної активності, яка виявлятиметься в розвитку подій на самих окупованих землях. Ось чому ми в іншому місці вже підкресливали, що національна консолідація еміграції розминеться з поставленими цілями, коли не зіпреться на визвольний рух. Бо тільки він одинокий зможе надати їй органічний і реально політичний характер / у відмінність від усіх попередніх спроб "об'єднань", які і умирали в тінях тих еміграційних "каварень", серед яких народжувалися... /, а Українському Представництву забезпечити необхідний авторитет і політичну вагу.

Загальні завдання самого Українського Представництва ще будуть предметом нашого обговорення. Тут же порушимо одне з них, а саме - міжнародну пропаганду. Зайво доводити, яке величезне значення має в нашій добі пропаганда. Держави витрачають на неї сотки мільйонів, творять окремі призначені для цієї мети міністерства, розбудовують радіо-стації, видавництва і пресові органи, організують спеціальні товариства і удержують тисячі фахівців. І все це для того, щоб мати середники пропагандивного впливу на міжнародні стосунки і здобувати собі найдогідніші позиції. Так роблять великі, потужні держави, що здавалося б самим фантом свого існування можуть впливати на оточення. А що ж тоді сказати про потреби пропаганди для міжнародної акції, що - як, нпр. українська - мусить ще вибороти собі в світовій opinio визнання й права "громадянства"?

Між тим якраз саме в цій ділянці в нас зроблено дуже мало. Не обговорюємо тут причин цього прикрого явища. Вони часто були незалежними від нас; але значну частину провини за це занедбання поносить і сама українська суспільність, яка ще й дотепер не зуміла належно оцінити величезної ролі пропаганди в наших визвольних змаганнях. Це тимбільше дивне, що здається жадний інший рух у світі не є предметом таких плянових ворожих кампаній, як саме український. Очевидно, в даних умовах наша пропаганда по своїй інтенсивності і технічним середникам не може дорівняти державним націям, але все ж при належній організації справи й усвідомленні її першорядної важливості - ми вже в стані піднести її на значну - відповідну вимогам моменту - височінь. Інтелектуальних і фахових сил, що зуміли би гідно зарепрезентувати українську проблему в міжнародному світі, а зокрема протиставитися шкідницькій роботі різних агентів комінтерна, Мілшових і Залеских - цих сил у нас вже вистачить. На черзі тільки питання фондів і плянкової розбудови пропагандивної акції. Ось актуальне завдання, розрішити яке найскорше мусить сконсолідована еміграція, а в першу чергу - Національний Конгрес, що стане уособленням її волі й прагнень.

Годі собі навіть уявляти міжнародну акцію Українського Представництва, коли вона не буде підсилена широкою пропагандивною роботою. Це означало би пустити Представництво в світ... "німим"! На порядку дня створення пресових органів на чужих мовах, посилення видавання окремих книжок і брошур, дальша розбудова вже існуючих пресових бюр і агенцій, організація нових пропагандивних пляцівок, засновання спеціальних товариств з участю прихильних нам авторитетних чужинців, і т.д. Реалізація повнших завдань вимагатиме засобів, і для зможлизування їх необхідно взяти всіх зусиль. Найбільш відповідним видавалося б нам створення спеціального "Фонду Визвольної Пропаганди", що мав би своє джерело в грошових внесках матеріально заасотрених організацій і в збірках серед громадянства. При чисельності нашої еміграції та її готовості до жертв, яку вона доводила вже не раз у рішальні моменти, цей "Фонд В.П." міг би в значній мірі забезпечити потреби пропагандивно-інформативної роботи.

Так озброєне допомогою середниками впливу на міжнародну опінію - Українське Представництво матиме кращі можливості виконання своєї від повідальної місії.

Не відкладаймо ж справу організації нашої міжнародної пропаганди!

Слова Української Правди мусять якнайскорше промінювати в сві
Бо час не чекає

Д О П И С І

СВЯТО ДЕРЖАВНОСТІ Й КРУТ
В БІЛГОРОДІ.

Дня 10.січня ц.р, старанням гуртка українських студентів в Білгороді влаштовано в домівці "Української Громади" свято січневих роковин. Програму відкрив вступним словом та рефератом студ.Сергій Юзефович на тему "Значіння ІV.Універсалу для Української Нації". Серед врочистого настрою, що панував на салі, прелегент видвигнув у своїому докладі шлях Української Державности від княжих часів до "Переяславської Угоди", занепад української державницької думки до її воскресення 22.січня 1918.р., жертви в імя цієї ж державности: Крути, Базар, смерті Вождів Української Нації Симона Петлюри та Євгена Коновальця та трагедія Карпатської України і її Героїв - та закінчив словами Шевченка: "Встане Україна, світ правди засвітить і помоляться на волі невольничі діти", - присутні гримким "Слава!" віддали честь згинувшим за волю України. Після відчиту хор молодших відспівав "Не пора", а п-на Таня Тимківна віддеклямувала вірш Самійленка "Україна", на що хор відспівав "О Україно!" В дальшому зачитав студ. Михайло Чегрин реферат на тему: "Крути - як Українські Гермопілі", в якому змалював трагічний перебіг битви під Крутами, високий ідеалізм до самопожертви в імя ідеалу Української Державности в українській академічній молоді, для якої це й нині найвищим Мітом є Самостійна Соборна Українська Держава. Потім хор відспівав: "Видиш, брате мій", а М.Султанівський віддеклямував: "Спіть хлопці, спіть". Програма закінчилася відспіванням ще кількох патріотичних пісень і гимном "Ще не вмерла Україна". - Хай це свято вселить в серця білгородської кольонії ще більшу запеклість й завзяття. З вірою в нашу перемогу всі до праці над торуванням шляху до кінцевої Меті! -

-Дня 11.лютня ц.р. відбулася в місцевій греко-католицькій церкві панахида по поляглих під Крутами за волю України українських студентів. Панахида відбулася дуже врочисто. Служив їй молодий священник о.Теодор Біляк, співав хор студентів. Майже все національно думаюче українське громадянство, без різниці віри, взяло участь в цьому жалібному Богослуженні і цим віддало честь поляглим Героям. Після "Вічної пам'яті" було відспівано всіма присутніми "Боже Великий, Творче Всесильний".

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ КОНГРЕС
І "УКРАЇНСЬКА ГРОМАДА" В БІЛГОРОДІ.

С.Ю.
НПС в ч.10 подає, що більшість українських організації з Югославії заявила за участь в

В.Н.Конгресі та в цій цілі передала свої мандати проф.О.Грановському з виїмком "Української Громади" в Білгороді, що відхилилась від цієї всеукраїнської акції. - Міжтим членство "Української Громади" розвідавши, в чім річ, не зсолидаризувалося з рішенням своєї управи і вирішено виставити мандат для п.проф.О.Грановського і повновласть для п.інж.В.Коссаря за личним підписом членства, що в цій акції є однодушним з всеукраїнською акцією. Мандат і повновласть підписало 45 членів / на 60 - скільки виносить число членства "У.Г."!/. - Цей факт зайвий раз доказує, що думка управи даної організації не покривається все з переконанням членства та що саме тепер треба у всеукраїнській акції спертися на думку "низів" т.є на саме членство. Після такого висліді "плебісциту" управи, оскільки заступають противну думку від думки свого членства, повинні зрозуміти, що вони більше не можуть репрезентувати своєї організації - і витягнути відповідні консеквенції. Говорити в імя своєї організації може управа тільки тоді, коли управа є справді виразником волі й стремління свого членства!

